

FRITSPILSMETODEN REFLEKSIONER

Frey Thyrré Klarskov - PUV-projekt 2024

Folkemusiklinjen, Syddansk Musikkonservatorium, Esbjerg

Erfaringer og overvejelser om traditionel metodik og fritspilsmetoden

Hvorfor gør vi som vi gør?

I det følgende afsnit vil jeg forsøge at bevæge mig lidt væk fra de objektive og metodiske betragtninger i kompendiedelen, og komme med nogle af mine egne oplevelser og overvejelser i forløbet med de studerende på BA1.

Det er på mange måder et paradoks at undervise i folkemusik på konservatorieniveau, for det øjeblik en folkelig tradition bliver optaget på en kulturel uddannelsesinstitution, bliver den automatisk noget andet og mere. Den træder ind i en større verden af forventninger fra studerende, institutionen og miljøet og som underviser må man lære at navigere i dette krydsfelt - uden at tabe det, der i første omgang gjorde musikken værdifuld og vigtig for én selv.

Jeg har selv skulle gøre mig en masse overvejelser i mit virke som konservatorieunderviser, og har skulle finde en måde at tage det bedste fra min egen musikalske opdragelse med ind i mødet en ny virkelighed. Det er det der er hele grundlaget for dette projekt.

Baggrund:

Folkemusikalsk mesterlære:

I løbet af mine egne studieår 2005-2011 blev jeg optaget af at undersøge den traditionelle praksis for formidling af musik og dens rødder. Jeg skrev en række opgaver der handlede om hvad jeg kaldte folkemusikalsk mesterlære, den gehørs- og brugs-baserede overleveringsmetode, som vi kan følge fra de traditionelle kilder til i dag.

Det var meget inspireret af min hovedfagslærer CE Lundgaard, der selv havde lært af spillemanden Evald Thomsen, der igen havde lært af kulsvierne i Rold Skov, og hele den overleveringskultur der ligger i den historie.

Jeg var og er også meget inspireret af den trio han var en del af i mange år, Lang Linken, der i sin sammenspil tog det improviserede aspekt af folkemusikkulturen så langt som det kan komme indefor det traditionelle balrepertoire, og definerede en sammenspilsform, der kombinerede det bedste fra traditionen med en nutidig musikalitet.

Jeg var desuden grundlæggende interesseret i hvordan overleveringsmetoden former den måde vi forstår musikken og især folkemusikkulturen på. En stor del af disse træk kan spores langt tilbage i tiden, og danner grundlag for hvordan vi som folkemusikundervisere forstår vores praksis.

Det er spændende at dykke ned i hvordan de mere folkelige former kan indarbejdes i en mere moderne pædagogisk tilgang.

Hvor musikken lever

Efter min opfattelse er der nogle ganske bestemte karakteristika ved den folkelige musikkultur, der giver musikken de bedste livsbetingelser, og giver den mulighed for at udfolde sig på en måde hvor den viser sig fra sin bedste side.

Det er samtidig nogle elementer, som jeg synes der er belæg for at kalde en traditionel overleveringsmetode, altså den måde hvorpå traditionsmusikken har været videregivet og brugt historisk.

Disse elementer er:

- *Gehørsbaseret udlæring og sammenspil*
- *En tydelig tråd i spillestil og repertoire til traditionelle kilder, fx. levende traditionsbærere eller dokumentationsoptagelser.*
- *Et stadigt fokus på musikkens forbindelse til konkrete brugssituationer, som fx. et traditionelt bal.*
- *At arbejde med melodierne i en sammenspilsform, hvor fokus er på samspil i øjeblikket, improviseret skidtspil og gehørsbaseret arrangement.*

Min påstand er, at disse elementer modsvares af nogle træk ved den dygtige traditionelle folkemusiker:

- *En intuitiv tilgang til at forme melodien på en personlig og dansabel måde.*
- *En varieret spillemåde, hvor melodiens form aldrig ligger helt fast.*
- *En parathed i sammenspil med andre, både at kunne indgå i nyt materiale i stilen og akkompagnere / spille stemmer & skidtspil i en sammenspilssituation.*
- *Et kendskab og forhold til traditionen, miljøet og musikkens plads i den.*
- *At kunne bruge musikken til dans og samvær.*

Det er min oplevelse at disse elementer og kvaliteter langt hen ad vejen er viklet sammen i et kulturelt mønster omkring den traditionelle musik.

Det kan lade sig gøre fordi vi spiller en stil der er forholdsvis simpel og ensartet, men hvor dybden ligger i den traditionelle musikers spillestil, variationer, improvisationer og kendskab til kulturen.

Tradition og folkemusik

Inden vi går videre, vil jeg lige ofre et par linjer på begreberne tradition og folkemusik. Det er to ord, der bliver brugt ofte i denne opgave, men det er også to ord der ofte har vist sig svære at definere og bruge på en præcis måde.

Jeg har selv i høj grad bevæget mig væk fra at bruge ordet *folkemusik* om det jeg selv spiller. Jeg bruger det nogle gange som et nemt anvendelige, alment forståeligt, udtryk om det hjørne af musiklivet jeg arbejder i, men jeg synes simpelthen udtrykket er for upræcist. Det kan i den klassiske musikverden betyde folkloristisk, nationalromantisk, musik. I den rytmiske musik er det *folk*, protestsange og et gnidret lydbillede med en akustisk guitar og en mundharmonika, der ofte er referencen. Selv indenfor folkemusikmiljøet, kan det være en samlet betegnelse for verdensmusik, blues, singer-songwriter og meget mere.

Når jeg taler om det repertoire vi spiller i denne sammenhæng, musik til dans med rod i 1800-tallets modedanse, plejer jeg at tale om traditionel dansk dansemusik. Det er heller ikke særligt præcist, men det dækker dog den traditionelle, historiske tilknytning, at man danser til det, og at det er de varianter der optræder inden for landets grænser.

Der er mange men'er her, for denne genre er langt hen ad vejen en del af en europæisk musikkultur, og dermed ikke særligt 'dansk', og det repertoire som vi kalder traditionelt, har i mange tilfælde eksisteret sammen med mange andre tidligere og senere musik- og danseformer. Det er altså på mange måder en kunstig afgrænsning af et kulturelt fænomen vi har her, men på den anden side er det også nødvendigt at være enige om hvad vi snakker om, og hvad vi i denne sammenhæng lader undervisningen tage udgangspunkt i.

Undervisningen på folkemusiklinjen:

Mødet med de studerende:

Når jeg ser tilbage på de tre undervisningsforløb jeg har kørt på folkemusik BA1 mellem 2020-23, er der nogle træk der går igen. Selvom de tre hold har været vidt forskellige menneskeligt og musikalsk, har jeg oplevet mange af de samme ting når det kommer til vores fælles projekt, at lære og spille folkemusik sammen.

Det er dog først og fremmest tydeligt, at min egen tilgang har ændret sig meget. Fra det første hold, hvor jeg gik til opgaven med en tro på at undervisningskulturen og elevtyperne nok lignede det jeg selv kendte fra min egen studietid, til hurtigt at indse, at jeg måtte revidere næsten al min forberedelse og overordnede tilgang for at levere et stykke undervisningsarbejde, der rent faktisk forholdt sig den virkelige verden.

Hvad jeg oprindeligt forventede, var nok en gruppe studerende, hvor den overvejende del havde et godt og solidt kendskab til den traditionelle musik, og hvor enkelte havde en anden musikalsk baggrund. Det var det jeg kendte fra min egen studietid.

Hvad jeg hurtigt oplevede var, at det forholdt sig nærmest omvendt.

Jeg ved det kan lyde hårdt at sige, men jeg oplevede faktisk, at de som hold ikke kunne spille selv de mest almindelige dansemelodier - de vidste simpelthen ikke hvordan man gjorde - og kun havde et meget tåget forhold til at bruge musikken til dans og bal. De havde næsten heller intet kendskab til traditionelle musikere og traditionsbærere.

Til gengæld sad også jeg med en flok unge musikere, der spillede enormt godt på deres instrumenter og var dygtigere, flittigere og mere engagerede end jeg i hvert fald kan huske vi var, da jeg begyndte på konservatoriet.

Dette betød at jeg stod i en helt anden situation og med en helt anden udfordring end jeg havde regnet med.

Helt konkret var der kommet et nyt element ind i undervisningen. Vi skulle ikke kun arbejde med sammenspil og nørdede kroge af den traditionelle musik, vi skulle simpelthen have fat i hvad traditionel musik var og er og hvordan vi bruger den sammen.

Man taler tit om analogien mellem at lære musik og sprog, og her var der simpelthen tale om at jeg skulle lave et sprogkursus i dialekten 'traditionel dansk dansemusik', før vi overhovedet kunne føre en meningsfuld samtale.

De elementer jeg først tog fat i, var de oplagte:

- *At lære om grundtyper af melodier og danserytmer, fra traditionelle kilder.*
- *At lære om de traditionelle spillemænd og deres historie*
- *At opbygge et fælles repertoire af bal-egnet musik*
- *At give den enkelte studerende et repertoire af 'egen' musik.*
- *At spille og lytte, spille og lytte & spille og lytte!*

Mysteriet om...

Samtidigt kunne jeg mærke, at det var vigtigt for mig at skrive mig selv som musiker ud af ligningen, for at give de studerende et bredere billede af den danske folkemusiktradition.

Jeg har alt for ofte oplevet, at undervisere i det traditionelle miljø bruger variationer af svar som '*det gør vi bare*' eller '*det har jeg aldrig tænkt over*', eller især '*vi skal ikke snakke så meget om det, vi skal bare spille*' på relevante musikalske spørgsmål.

Som om man gerne vil bevare traditionen som en hemmelighed man skal gøre sig fortjent til at få del i.

Som underviser synes jeg ikke den tilgang er tilfredsstillende, og jeg har også tit oplevet at de musikere, der ikke havde en traditionel baggrund, hurtigt blev sat af og ikke fik udbytte af undervisningen.

I nogle tilfælde kan det naturligvis være godt at skære igennem, men jeg mener også at man som underviser skal tilrettelægge sin undervisning efter de elever man har, og især i denne sammenhæng åbne op for mysteriet og prøve at forklare hvad man mener på et tydeligt og forståeligt sprog.

Derfor prøvede jeg fra begyndelsen at dissekere nogle af de traditionelle melodiformer til alment forståelige dele som grundpuls, tempo, melodistruktur, harmonisk grundlag og musikalske roller, hvilket er det arbejde, der har udviklet sig til denne opgaves kompendier.

Dette kan lyde ret oplagt, men i den traditionelle kultur har jeg oplevet at mange af disse ting ofte har hørt under: '*Det skal du føle dig frem til*', '*kig på danserne*' eller '*det er lige meget*'.

Det er i denne sammenhæng vigtigt for mig, at det materiale jeg underviser i er alment forståeligt for alle med nok musikalsk erfaring til at blive optaget på konservatoriet, og gerne for mange andre.

Man skal med andre ord ikke vide en masse om traditionen for at kunne få udbytte af undervisningen, og det skal i princippet kunne forstås på alle instrumenter.

Struktur på timerne:

I forhold til struktureringen af lektionerne, har det taget en del forsøg at finde en form der fungerer i praksis.

Først og fremmest løb jeg ind i det klassiske problem, at hvis jeg først begynder at fortælle om noget der optager mig, og der er nogle der er interesserede i det, går der lige pludselig lang tid med at tale sammen og ikke så meget med at spille.

Det er en situation jeg også selv kan huske fra min egen studietid, og jeg vil egentlig også gerne forfægte relevansen i at få talt sammen og have fortællingen som en del af det musikalske samvær, men der skal selvfølgelig være en balance.

Jeg har derfor forsøgt at skabe en struktur, der består af:

- *Udlæring af melodier i timen*
- *Sammenspilsopgaver, med mellemliggende fælles øvelse*
- *Individuelle aflytningsopgaver*
- *Sammenspil / respons i timerne*
- *Fælles lytning til musikeksempler, fortælling om spillemænd eller lokale traditioner.*
- *Tydelig forventning til forberedelse og øvelse.*

Man behøver naturligvis ikke at nå alle elementer igennem i alle timer, men jeg mener at det er vigtigt at alle dele indgår jævnlige i forløbet.

Melodiudlæring:

Melodiudlæringen foregår på gehør, og består dybest set af, at underviseren spiller en frase og de studerende gentager indtil de kan spille den. Her er det et spørgsmål om at vurdere hvor lange fraser man vil dele melodien op i og hvordan man integrerer dem igen. Lange fraser kan være en stor mundfuld at lære, men giver et bedre umiddelbart billede af melodiens karakter. Kortere fraser er nemmere at lære, men kan nogle gange være forvirrende at sætte sammen til en sammenhængende melodi.

Ved de simple melodier bruger jeg også at gennemspille melodien i sin helhed, og så nå de lære den ved at 'hænge på'.

Dette kan også bruges som en øvelse i spontant sammenspil, og som en måde at introducere nye melodier på, der senere skal arbejdes videre på.

Generelt er det dog også en udfordring med gehørsudlæring, at det tager lang tid ud af en lektion. Desuden bruger de studerende meget opmærksomhed på at huske toner og fraser, og det kan tage fokus væk fra sammenspillet.

Derfor har jeg i andre sammenhænge brugt, at studerende som forberedelse til timerne skulle lære 'skelettet' af en eller flere melodier, så man i timerne kan fokusere på melodiens karakter og sammenspilsformen frem for at skulle lære melodien forfra.

Fælles øvelse og aflytningsopgaver:

Jeg har forsøgt at planlægge min undervisning på BA, så der er skemalagt fælles øvetid for de studerende ind imellem timerne. Dette giver dem en mulighed for at arbejde sammen som hold og giver dem tid til at eksperimentere med de opgaver jeg giver dem for.

Ofte er opgaven de melodier jeg har udlært i lektionerne, samt arbejdet med musikkens forskellige lag, men jeg opfordrer også til at man arbejder med de melodier som de enkelte studerende har lært sig fra aflytningsopgaverne.

De individuelle aflytningsopgaver er vigtige, fordi de giver den enkelte studerende mulighed for at udvikle sin egen musikforståelse og sit instruments muligheder og begrænsninger indenfor denne genre. Jeg forventer ikke direkte kopier af aflytningsopgaverne, men mere en forståelse for melodien, spillemåde og et bud på hvordan man selv vil forme musikken.

Desuden giver det en slags et ejerskab til musikken, hvis man selv kan præsentere et stykke 'egen' musik til sammenspillet.

Spille med eller ej:

I sammenspilssituationerne er jeg blevet meget opmærksom på hvornår jeg selv spiller med og hvornår jeg ikke gør.

I arbejdet med nye melodier udlærer jeg og spiller selv for i det indledende arbejde med melodien. Men efterfølgende forventer jeg at de studerenden selv tager melodien på sig og kan præsentere den i en sammenspillet form. Det kræver ofte at en enkelt studerende tager ansvar for det stykke musik, men ideelt set skal alle kunne lede melodien, og dermed sammenspillet.

Når jeg i timen beder om at høre hvad de har arbejdet med som hold, prøver jeg at undgå at spille med selv, da hele idéen er at de skal kunne fungere som hold. I disse situationer prøver jeg også at undgå at spille selv, men synger, viser rytmik mm. hvis der er noget der skal tydeliggøres.

Dette er for ikke at kapre melodiforståelsen. Når det er en af 'mine' melodier de har lært, vil ansvaret for at definere melodiens identitet naturligt ligge på mig hvis jeg spiller med. Derfor er det vigtigt for mig at undgå det, i håbet om at de studerende selv vil tage fat i melodien og gøre den til deres egen.

Målet med undervisningen:

I det store og hele stiller jeg store krav til de studerende.

Det skulle ikke være en hemmelighed mere, at jeg mener man skal arbejde seriøst med traditionelt sammenspil, og i min undervisning forventer jeg ikke kun at de studerende lærer de rigtige toner, men også at de skriver sig selv ind i fortællingen. Både at de viser et engagement i at lære musikken på den traditionelle vis, men også at de bruger deres egen musikalitet og menneskelige erfaring til at finde en autentisk og relevant måde at spille den på.

Hvis jeg skal opsætte en mål med mine forløb på BA1, er det, at de studerende opbygger et repertoire af melodier af forskellige slags, som de kender indgående og som kan bruges til at spille til dans eller i andre sammenhænge.

Desuden er det evnen til at indgå i sammenspil, både traditionelt og andet, med en tryghed i de forskellige roller og en parathed til at kunne bruge sit instrument på forskellige måder.

Respons fra de studerende:

Jeg har tit været i tvivl om jeg har slået et for stort brød op, og i nogle tilfælde har jeg utvivlsomt gjort netop det. Men jeg har samtidigt også fået en utroligt god respons fra de studerende både løbende i undervisningen og i de efterfølgende evalueringer.

Dermed ikke sagt, at de ikke har givet mig modstand i nogle tilfælde og at vi ikke har diskuteret, for det har vi, men jeg mener også at det er en del af formålet med denne

tilgang. Det er netop vigtigt at vi finder en måde at undervise på, hvor de studerende kan tage ejerskab for undervisningen og dermed også kan diskutere formål og indhold.

Nogle af de ting jeg har fået bedst respons på, er formen, hvor opgaver og fagområde er defineret meget tydeligt. Jeg har oplevet at de studerende har fundet en vis tryghed i at rammerne var sat i forvejen, og at underviseren tog ansvar for timernes indhold. Desuden har det, at vi har givet os tid til at arbejde i dybden med forskellige elementer, det være sig melodier eller sammenspil, også sat et positivt aftryk, samt at undervisningen har givet dem et overblik over den traditionelle musik, som de kan arbejde videre med fremover.

Jeg fremhæver ikke dette for at lave ananas i egen juice, men fordi at det glæder mig, at nogle af de elementer der fra starten var lidt et sats - den lidt firkantede styring, afgrænsning af repertoire, defineringen af de musikalske elementer og roller - faktisk har vist sig at være en gevinst i sidste ende.

Dermed ikke sagt at alt har kørt efter en snor, for der har været mange justeringer undervejs, men det betyder bare at jeg også selv har lært en masse af forløbet.

Et sidste ord:

Jeg mener der er en masse at hente i denne måde at gå til (folke)musik på - hvor blandingen af kendskabet til en tradition og en spontan tilgang til sammenspil og brugen af musikken, skaber nærværende og alsidige musikere og undervisere. Jeg tror det er kvaliteter, der vil komme de studerende til gode i deres eget musikerliv, og jeg synes også jeg kan se mange af disse kvaliteter hos tidligere studerende på folkemusiklinjen.

Det kan på det kulturelle arbejdsmarked være en god evne at kunne bruge sin musikalitet og faglighed på mange forskellige måder, samtidig med at man holder fast i sin egen identitet som musiker.

De studerende jeg har mødt i mit arbejde på konservatoriet, har vist entusiasme, musikalitet og en ægte lyst til at kaste sig ind i arbejdet med dette lidt nørdede hjørne af folkemusikmiljøet, og jeg håber de har fået et udbytte af undervisningen som de kan tage med sig videre ud i livet.

Faget sammenspils rolle på bacheloruddannelsen

Sammenspil på BA:

Jeg vil i det følgende prøve at kaste et blik på sammenspilsundervisningen og traditionsmusikkens rolle på bacheloruddannelsen og dens forbindelse til nogle af de øvrige fag.

Dette afsnit er inspireret af samtaler med bla. Annelene Toft, Lene Høst, Benjamin Bech og Kirstine Nurdug.

Studieordningen - sammenspil:

Hvis begynder med at kaste et blik på studieordningen for BA folkemusik, står der under faget sammenspils **læringsmål og indhold**:

At den studerende ved afslutning af faget:

- *besidder individuelle og sammenspilmæssige færdigheder på sit hovedinstrument*
- *er bekendt med forskellige folkemusikalske stilarter og har bevidsthed om det at spille i et ensemble*
- *har opnået forståelse for de enkelte instrumenters rolle i et ensemble*
- *kan arrangere musik pr. gehør*
- *kan bruge den traditionelle musik i en moderne kontekst*
- *kan lytte til eget og andres spil i en helhed.*

Endvidere står der under **indhold**:

Fagets formål søges opfyldt ved, at den studerende indgår i sammenspilssituationer i forskellige stilarter, gruppestørrelser og fremførelsessituationer og varetager forskellige roller (forspil, stemmespil, solo, akkompagnement, improvisation, komposition, danseledsagelse).

Og under **undervisnings- og arbejdsformer**:

På 1. og 2. semester udgør årgangen ét sammenspilshold.

Dette er altså, helt grundlæggende, det udgangspunkt vi har, når vi underviser i sammenspil på folkemusikuddannelsen.

Undervisning på første år

På BA1, altså studieplanens 1. og 2. semester har det i mange år været kutyme, at den nye årgang blev samlet på ét hold med den samme underviser i en hel sæson.

Der har været forskellige grunde til dette. Dels er det en blød opstart i et konservatorie-miljø hvor man først skal finde sine ben, dels har undervisningen ofte centreret sig omkring den danske traditionsmusik, så de studerende alle kunne få et grundlæggende kendskab til den.

Sidst men ikke mindst har det været en 'kravlegård' til sammenspilsundervisningen, hvor man her har fået en introduktion til hvilke forventninger der ligger til den enkelte studerende og hvor man i fællesskab har kunne arbejde med grundlæggende sammenspil som fag.

Da jeg begyndte som sammenspilsunderviser på BA1, var jeg meget optaget af at beholde dette tredelte fokus, da jeg mener det giver et solidt grundlag for de studerende i deres videre uddannelse.

Det er mit indtryk, at idéen med at skabe et trygt og stabilt rum i hele første sæson giver de studerende en vis følelse af ro, fremfor at skulle skifte hold efter 1. semester, hvor man først lige er landet på det nye studie.

Omvendt har jeg også kunne mærke, at efter 2. semester er de klar og parate til at prøve noget andet, men det er jo også helt i sin orden.

Det samme gælder for det tydelige fokus på dansk traditionel musik.

De nye studerende kommer ind med vidt forskellige forudsætninger, og det er vigtigt at de alle får en samlet basisviden at bygge videre på i det øvrige fag og sammenspil. Samtidigt er vi den eneste videregående uddannelsesinstitution i verden, der underviser i traditionel dansk musik, så det er også vigtigt for os som institution, at alle studerende får en grundig basisviden i dette repertoire.

Vi oplever også grundlæggende, at denne musiks brugsorienterede karakter gør noget godt for de studerendes sociale liv på folkemusiklinjen.

Senere, efter første år, er der stor valgfrihed i sammenspilstilbud, og her kan de studerende vælge andre genrer og sammenspilsformer som de selv vil.

Det tredje fokus er dog det centrale, da vi jo taler om sammenspilsundervisning, og det er en grunduddannelse i faget sammenspil.

Vi har små årgange, så der er typisk tale om at der nu sidder tre nybagte studerende sammen og skal få et sammenspil til at fungere.

Ofte er instrumentbesætningen ikke helt ideelt, men her er det så, at det er vores fælles opgave at få det til at fungere. På den måde er det nogle gange en lidt hård skole, men jeg bestræber mig i min undervisning på at få de studerende til at bruge deres instrumenter til at indtage alle de forskellige roller i sammenspillet. Ofte er det et spørgsmål om at prøve sig frem og skabe et åbent rum til at forsøge, fejle, prøve igen på en ny måde - og til sidst lykkes med det.

Også det gehørmæssige aspekt synes jeg er vigtigt at få trænet. De studerende er ofte vant til at spille melodier på gehør, men knap så meget når det kommer til de øvrige lag i musikken. Den umiddelbarhed, der ligger i at kunne spille med på en melodi, eller akkompagnere / smide skidt på, er en stor værdi i vores genre, og det er vigtigt at de studerende bliver præsenteret for det tidligt, hvis de ikke er vant til det på forhånd.

Således kommer vi allerede på BA1 ind på flere af de punkter der nævnes som mål og indhold i studieplanen og jeg mener desuden, at disse færdigheder giver de studerende et stærkere fundament når de skal videre på studiet og i deres musikalske liv. Sammenspil er et fag, der følger de studerende gennem hele deres studietid, så det er vigtigt at vi giver dem en god begyndelse at bygge videre på.

Sammenspil og de andre fag på BA:

Sammenspil er en fasttømret del af studiet på bacheloruddannelsen, men der er en række andre fag, der står centralt når det kommer til formidlingen og udviklingen af den traditionelle del af folkemusikken. Der er også en oplagt sammenhæng med fag som arrangement, musikhistorie og teori / hørelære, men i denne sammenhæng er det mest relevant at kigge på fag med et fokus på praktisk brug af traditionsmusik.

Spil til dans:

Det fag som BA1 sammenspil ligner mest, er nok faget *spil til dans*, der er en del af faget *dans*, og bliver varetaget af Annelene Toft. Fælles er især fokus på traditionel musik og brugen af den.

For ikke at træde hinanden for meget over tæerne, har vi de senere år haft en arbejdsdeling, hvor min undervisning har beskæftiget sig mest med pardanse og den traditionelle kontekst, mens Annelene har beskæftiget sig mest med musik til fællesdanse og den direkte kontakt til danserne.

Det er oplagt at de to fag kan bidrage med meget til hinanden. Jeg bestræber mig på at give de studerende en basis-viden, som de kan tage direkte med sig over i Spil til dans, og samtidigt giver de to fags arbejdsmateriale grundlag for at eleverne opbygger et repertoire af både par- og fællesdanse.

Samtidigt underviser Annelene ud fra sin egen erfaring og praksis, og jeg bruger langt hen ad vejen en mere kilde-baseret tilgang. Jeg synes det er en styrke at vi i undervisergruppen kan vise, at den samme musik kan indgå i forskellige måder at undervise på.

Dans:

Et andet fag som oplagt er forbundet med BA1 sammenspil er faget *dans*, hvor Kirstine Nurdug underviser.

Udover at traditionel musik og dans er to sider af én sag, er der også oplagte ligheder i arbejdet med lokale traditioner og planlægningen af dansesæt og balrepertoire. Desuden giver det kropslige element i dansen uden tvivl en bedre forståelse af dansefornemmelse og 'taw' i musikken, og omvendt kan trin og bevægelse i dansen give mere mening hvis man kender musikken indgående.

Jeg forsøger selv at begynde sæsonen med en indføring i alle de forskellige kendte danse- og melodyper, så de studerende allerede får et overblik de kan bruge i de nævnte fag.

På mange måder er disse tre fag, dans, spil til dans og BA1 sammenspil tæt forbundne, så det er oplagt at vi som undervisere har et vist samarbejde så vores forløb kan komme hinanden til gavn.

Traditionsmusikken på folkemusikuddannelsen

Som nævnt flere gange før, er der sket et skift i de studerendes baggrund. Hvor mange før var rundet af de traditionelle danse- og spillemiljøer, har mange nu ikke det store kendskab til denne del af folkemusikmiljøet. Der er dog nok ikke tale om at dansemusikken er ved at forsvinde, for et fænomen som Nordisk Dans er blomstret op mange steder i landet og der bliver danset til FOD og ROD, men det er min opfattelse, at den 'gammeldags' måde med bal og det tilhørende repertoire ikke har samme rolle som før.

Det vil komme, at det er et fåtal af de studerende, der har prøvet at sidde i en folkedanserforening eller et spillemandslag, og således over tid har fået et nært forhold til traditionen og dens brug.

Der kan siges og skrives meget om forskelle og ligheder mellem de forskellige rammer for dans til traditionel musik.

Det vil jeg ikke gøre her, men blot anføre, at jeg mener at det er vigtigt, at vi på uddannelsen holder lidt fast i nogle af de gamle former. Især fordi at så meget af folkemusikkens kulturhistorie er knyttet til balkulturen, og fordi det kan være svært at forstå mange af de traditionelle kilder, hvis man ikke har et overordnet kendskab til denne form.

Jeg synes selv det er en væsentlig basisviden at have med sig, og så kan man ellers bruge den som man vil fremover.

Derfor ser jeg det som en styrke at den traditionelle musik bliver brugt i så høj grad som muligt på folkemusiklinjen, i samspil med mange andre traditionelle og kontemporære genrer. Det giver en naturlig udvikling i brug og spillestil, og det modvirker at musikken forstener til et artefakt.

Også i forhold til det omkringliggende miljø er det en styrke at de studerende har kendskab til den traditionelle praksis. Især i det ældre miljø er dansen central, og de unge musikeres evner bliver nemt bedømt ud fra om de kan spille dansemusik, altså 'tale sproget'.

Jeg har haft gode oplevelser med at tage studerende med ud i miljøet, bla. på tur til Spillemandsmuseet i Rebild, hvor både de unge studerende og de gamle musikere og dansere fik en oplevelse med at spille og danse sammen. Det giver et tilhørsforhold til det forudgående folkemusikliv, som jeg tror er vigtig for vores identitet, både som musikere og som samlet folkemusikmiljø.

Derfor er den traditionelle musik også på mange måder det link, der binder studiemiljøerne og det bredere folkemusikmiljø sammen, og det er igen en værdi i sig selv.

Evalueringer fra de studerende:

Jeg har løbende gennem de senere år lavet skriftlige og mundtlige evalueringer af undervisningen med de studerende. Dette for at få et indtryk af hvad undervisningen har givet dem og hvordan jeg har kunnet justere min metode og mine forventninger.

Her følger en række eksempler på de tilbagemeldinger jeg har fået.

De angivne citater stammer fra en række skriftlige evalueringer fra årene 2020-2023. De er repræsentativt udvalgt ift. fordeling på holdene. Af hensyn til de studerende har jeg valgt at anonymisere citaterne og redigere dem for personlige oplysninger. I nogle tilfælde har jeg også skåret teksten til for at tydeliggøre pointen, men sprog og skrivemåde står i øvrigt uforandret.

Citaterne er angivet med kursiv.

Evalueringen er sorteret efter emner, men får derudover lov til at stå for sig selv uden kommentarer. Min respons og overvejelser fremgår af refleksionsdelen.

Jeg vil dog anføre, at kommentarerne, både ris og ros, skal ses som udtryk for det konkrete undervisningsforløb den studerende har deltaget i. Dermed er de ikke fyldestgørende i forhold til dette projekt i sin helhed, men har været uvurderlige i udviklingen af metode og indhold.

De studerendes baggrund og kendskab til traditionel folkemusik:

-Hvad var dit kendskab til emnet i forvejen?

- Jeg havde lidt kendskab til Tinusser og vestjysk folkemusik musik ifbm. et forløb med Anders Ringgaard på MGK folkemusiklinjen. Men ellers har jeg ikke spillet særligt meget dansk trad. Jeg har dog danset en del (...) til Nordisk Dans (...og...) på div. folkemusikstævner og -festivaler.

-Har du i forbindelse med din forberedelse til optagelse på folkekons opsøgt traditionelle danse- eller musikmiljøer? Hvis ja, hvilke?

Jeg fandt Kristian bugge og Kristine heebøll på Instagram og så kender jeg bla. Mia gulldammer, så var lidt inde i balladetraditionen. Jeg lyttede og til indspilninger af traditionel musik på Spotify;)

- Jeg kender en smule til folkedansmiljøet fra mine bedsteforældre, der har været foreningsdansere i mange år.

-Hvad var dit kendskab til emnet i forvejen?

Minimalt. Min interesse for dansk spillemandsmusik og folkedans blev først vakt i foråret (...) ved et kortere forløb med Poul Bjerager, og jeg har fundet det svært at falde naturligt ind i sammenhænge, der har handlet om dansk traditionsmusik.

Jeg har ikke kunnet gennemskue balkulturen, jamkulturen, tilgangen til musikken. Jeg har stået med følelsen af, at det hele var lidt enslydende og ensformigt, og hvis det ikke lyder på en helt bestemt måde, så er det forkert og ubrugeligt.

-Hvad var dit kendskab til emnet i forvejen?

-Meget begrænset, kendte en håndfuld melodier og genrer.

Hvad var dit kendskab til emnet i forvejen?

Jeg har haft en del erfaring med emnet, da det egentlig har været den primære del af min folkemusikalske "dannelse" som har været en stor del af mit liv siden jeg var på mit første ROD (...). Stort set alle mine hovedfagslærere har haft en større eller mindre tilknytning til traditionel dansk dansemusik og derudover har jeg spillet til folkedans efter "358" og igennem ROD-/FOD-miljøet lært en del af de traditionelle melodier.

Derudover har jeg lyttet til mange plader fra det danske folkemusikmiljø og derved lært yderligere mere af repertoiret, dog tit i en mere kontemporær "indpakning". Men jeg føler mig på alle måder meget hjemme når man snakker om og spiller dansk dansemusik.

-Hvad var dit kendskab til emnet i forvejen?

Før jeg startede på folkekons for snart fire år siden havde jeg stort set ingen kendskab til traditionel musik. Jeg kunne danse flere af traditionsdansene (...) og nogenlunde adskille spilletyperne.

Men jeg havde ingen kendskab til at spille den danske spillemandsmusik (...).

Jeg savnede(...) en mere klar og dybdegående kendskab til spillestilen i den danske traditionsspillemandsmusik.

Jeg har kun haft få korte forløb med (navngivne lærere, red.) – men ingen af disse formåede at formidle deres spillestil, så jeg forstod det. De forventede på en måde, at jeg kunne forstå ved blot at lytte. (I så fald ville det tage mig mindst ti år at nå ind til kernen af deres spillestil).

Derfor kom jeg fra sidelinjen ind på sammenspilsholdet ved dig Frey, hvor jeg virkelig følte, at du forsøgte at formidle i øjenhøjde og var virkelig god til at konkretisere, hvad du mente og hvor du ville hen -og stå ved det.

Oplevelse af undervisningsmetoden, herunder gehørsspil:

Har du følt dig udfordret instrumentalt og musikalsk af undervisningen?

Ja, men på en god måde. For mit vedkommende var opgaverne (indlæring af repertoire, aflytningsopgaver osv.) ikke så nemme at de kunne løses i et snuptag, men svære nok til at give mig sved på panden. Her var det en fordel at melodierne var forholdsvist til at gå til, da det gav mere overskud til at arbejde med de andre lag i musikken.

-Undervisningen har været gehørsbaseret. Hvad er din erfaring med at arbejde på den måde, og hvad er din opfattelse af arbejdsprocessen?

Det er det bedste.... Man får lov til at gøre musikken til sin egen før man lære den, super vigtigt og relevant i forhold til studieretningen.

-Oplever du, at sammenspilsundervisningen har givet dig ny viden om emnet?
Ja, for hulen da!!! Helt vildt meget! Og også en stor respekt for de gamle spillemænd og traditionen:)
Det synes jeg også sammenspilskoncerten var med til, at vi selv skulle formidle det, vi havde lært, synes jeg virkelig gav meget:)

Yderligere kommentarer?

Det har været så skønt for en regelrytter som mig at du har haft så klare definerede rammer ift. hvad man "må" i undervisningen og hvilket repertoire vi har arbejdet ud fra. Jeg kan som sagt godt lide en form for systematik, og her har din undervisning været rigtig god og givende for mig personligt, da jeg nu med større sikkerhed kan sige at jeg har en god begyndelse til et stærkt fundament inden for dansk dansemusik.

-Har du fået nye vinkler på spillemåde og brug af musikken?
Som sagt vidste jeg ikke ret meget om emnet i forvejen, og undervisningen har givet mig en ny måde at lytte til traditionel musik på, samt styrket mine imitationsevner.

-Undervisningen har været gehørsbaseret. Hvad er din erfaring med at arbejde på den måde, og hvad er din opfattelse af arbejdsprocessen?
Før konservatoriet har jeg altid arbejdet primært med noder. Heldigvis har jeg opdaget, at mit gehør sagtens kan følge med, og jeg kan godt lide den måde at arbejde på, fordi udtryk og variation meget lettere kigger frem, når ikke man skal "følge bogen".

-Undervisningen har været gehørsbaseret. Hvad er din erfaring med at arbejde på den måde, og hvad er din opfattelse af arbejdsprocessen?
Det er nærmest den eneste måde jeg nogensinde har arbejdet med musik, så det er så fint. På denne måde er det meget nemmere at få fornemmelsen for spillestilen og det lagre sig også bedre i hjernen.

-Har du fået nye vinkler på spillemåde og brug af musikken?
Tilgangen på konservatoriet er ofte en meget poleret og arrangeret tilgang. Det har været befriende at forholde sig mere til, hvordan melodien kom til at svinge uden at det bliver en useriøs jam. Der synes jeg virkelig at du har fundet en gylden middelvej – og det gode er, at du stadig stiller krav, men det er nogle andre krav end dem, som jeg har været vant til.

-Oplever du, at sammenspilsundervisningen har givet dig ny viden om emnet?
Ja! Meget! Det har været så fint at få et rigtigt grundkursus med al basal information og plads til alle slags spørgsmål. Jeg som "nybegynder" på feltet har lært enormt meget, og jeg har samtidig oplevet, at selv de, der kendte mere i forvejen, har fået nogle brikker til at falde på plads - nogle ting forklaret/opklaret, som bare "altid har været sådan".

-Undervisningen har været gehørsbaseret. Hvad er din erfaring med at arbejde på den måde, og hvad er din opfattelse af arbejdsprocessen?
De fleste sammenspilsundervisere har faktisk uddelt noder, når jeg tænker nærmere over det, da de ikke rigtig har givet sig tiden til at fordybe sig i enkelte melodier, hvor du har haft en klar struktur, hvor du har valgt enkelte melodier ud til hver dansetype.

Det har været enkle melodier, som du har givet dig god tid til at lære ud. Jeg har ikke før oplevet så tålmodig en underviser.

(...) Det har virkelig givet mig lyst til at lære melodierne, og jeg har øvet dem og blevet mere funderet og sikker i at spille melodierne, selvom det for mig stadig føles som en solo, når man spiller melodi.

(...)

-Det sidste halve år har været første del af et todelt forløb. Har du ønsker eller kommentarer til den næste del?

Jeg syntes der bliver snakket lidt rigeligt. Jeg kunne godt tænke mig at spille noget mere.

Og så må forventningerne til forberedelse gerne være tydeligere. (...)

I det hele taget syntes jeg at baggrundsviden og spil kan deles lidt mere op, således at der måske er foredragstimer og spilletimer – så bliver det også lettere at huske at tage noter og derved huske bedre hvad det var du sagde om de forskellige genrer og spillemænd, og vi holder vores flow i at spille sammen.

Musikalsk udbytte af undervisningen:

Har du fået nye vinkler på spillemåde og brug af musikken?

Jeg har fået større forståelse for ikke "bare" at være det melodibærende instrument, men mere frit at kunne bevæge mig rundt imellem lagene i musikken (2. stemme/modstemme/komp/skidtspil/osv.).

-Har du fået nye vinkler på spillemåde og brug af musikken?

Bestemt, der er stadig masser der skal øves, men nu ved jeg hvor jeg skal begynde.

-Yderligere kommentarer?

Jeg har været svært begejstret for forløbet her i efteråret. Det har været så inspirerende, og vi har grint en masse og snakket om mange vigtige ting - også sådan noget som hvordan man overhovedet er en "god" musiker.

(...)

-Oplever du, at sammenspilsundervisningen har givet dig ny viden om emnet?

(...) Både viden om emnet i et historisk og samfundsmæssigt perspektiv, men klart også, hvordan man benytter det, og udfører det.

-Har du fået nye vinkler på spillemåde og brug af musikken?

Ja, absolut! Jeg er ligesom blevet bedre til at spille... grimt? Ej, ikke grimt, men du ved, sådan lidt mere vildt og svingende i stedet for at det skal være så fint og rigtig hele tiden:)

-Har du følt dig udfordret instrumentalt og musikalsk af undervisningen?

Ja men på den gode måde. (...).

(Der har...) været bedre fokus på konkrete muligheder der var til at arbejde med, samtidig med at det stadig kunne være 'det eksperimenterende værksted'

-Har du fået nye vinkler på spillemåde og brug af musikken?

Jep. Måden vi har været omkring forskellige roller har givet rigtig meget.

-Oplever du, at sammenspilsundervisningen har givet dig ny viden om emnet?
Jeg har helt klart fået nogle redskaber i værktøjskassen, og fået kendskab til hvordan meget af musikken skal lyde, samt hvad man kan gøre med den for at gøre det interessant.

-Har du følt dig udfordret instrumentalt og musikalsk af undervisningen?
*Ja. Violintunes er generelt sværere på (instrument, der ikke er violin, red.), også selvom vi har arbejdet med forholdsvis simple tunes.
 Musikalsk har jeg fået meget ud af at komme længere ind den i den proces det er at lytte til hinanden i sammenspillet.*

-Yderligere kommentarer?
Meget dybdegående og lærerigt forløb. Jeg har fået en basisviden omkring folkemusik som jeg vil få glæde af fremover. Det hjælper også at have en engageret og passioneret lærer, en bedre start sin konservatorie-tid finder man nok ikke.

Traditionsmusikkens plads i de studerendes eget musikerliv:

-Opfatter du den som en vigtig del af dit eget musikalske liv?
Ja!!!! Uden traditionen havde vi jo ikke, det vi i dag kalder folkemusik! Jeg synes det er så vigtig at have styr på historien eller grunden, for at kunne bygge noget nyt. Og så elsker jeg f.eks gamle nodebøger og historier om de gamle spillemænd osv;)

-For dit eget vedkommende; synes du det er interessant at dyrke og udvikle den traditionelle dansemusik, er det relevant i en nutidig kontekst?
Ja! Det er en måde at være sammen på, som man ikke finder andre steder. Og selv hvis man gerne vil nyfortolke dansk traditionsmusik, er det fedt at kunne bevare feelingen eller aktivt undlade

-For dit eget vedkommende; synes du det er interessant at dyrke og udvikle den traditionelle dansemusik, er det relevant i en nutidig kontekst?
Ja. Den traditionelle musik lægger et godt grundlag for at forstå genren som helhed, og til at have noget at bygge egne melodier op af. Jeg syntes desuden at man generelt kan lære meget af den gamle folkemusikkultur – samværet, umiddelbarheden og balancen mellem sjov og seriøsitet. Især i dagens samfund, hvor alt skal være effektivt, hurtigt og seriøst, og hvor der er en tendens til overfladiske bekendtskaber frem for stærke relationer.

Opfatter du den som en vigtig del af dit eget musikalske liv?
Ja, uden tvivl, da det jo som tidligere beskrevet har været en stor del af min tilgang til folkemusik. I nogen tilfælde i sådan en grad at jeg synes det, rent musikalsk, har været svært at bryde ud af, da mit mål med at gå på konservatoriet (lige nu) er at blive mere musiker (...) med baggrund i folkemusikken end folkemusiker som sådan. (...)

For dit eget vedkommende; synes du det er interessant at dyrke og udvikle den traditionelle dansemusik, er det relevant i en nutidig kontekst?

Som udgangspunkt ja. Det som den musik og den samværsform kan (her tænker jeg primært et bal på ROD/FOD), gør det det hele værd at fortsætte med at blive god til at spille til dans og kunne skrue et godt bal sammen. Derudover synes jeg at melodierne tjener som en god måde at lære hinanden at kende musikalsk på i og med man kan lege meget med dem, hvis man gør sit hjemmearbejde og tjekker dem ordentligt ud.

Oplevelsen af den traditionelle musiks rolle i folkemusikmiljøet:

-Opfatter du den danske traditionelle dansemusik som en vigtig del af det samlede folkemusik ('folk')-miljø?

Ja, helt sikkert. Det kommer dog ikke til udtryk særligt meget i det unge miljø. Her spilles som oftest mere "moderne" folkemusik. Altså musik skrevet af nuværende bands.

Der er dog et par klassikere som bliver spillet endnu, fx "Aalborg Polka". Jeg kunne godt ønske mig at det traditionelle repertoire fik en renæssance i det unge miljø.

-Opfatter du den danske traditionelle dansemusik som en vigtig del af det samlede folkemusik ('folk')-miljø?

Umiddelbart ja, jeg føler det er et sted hvor alle grene af "folk" og Roots" (i dansk sammenhæng) kan mødes om en fællesnævner

Opfatter du den danske traditionelle dansemusik som en vigtig del af det samlede folkemusik ('folk')-miljø?

Når jeg snakker om det danske folkemusikmiljø, snakker jeg primært om de mennesker der mødes på ROD og FOD, til festivaller osv. I den henseende synes jeg at den traditionelle danske dansemusik stadig er en forholdsvis stor søjle da der, ud fra min opfattelse, bliver gjort meget for at forsøge at afholde et "rigtigt" bal på disse stævner hvert år. I andre sammenhænge (festivaller, DMA Roots, jams, Nordisk dans osv.) ser jeg mere den danske dansemusik som en gren eller undergenre inden for den danske folk-scene.

-Oplever du en generel åbenhed overfor at videregive den traditionelle musik blandt udøvere og institutioner?

Min opfattelse ind til videre er at genren i sig selv meget gerne vil videregives, nærmest uden at man beder om det, hvilket jeg personligt er vild med.

-Opfatter du den danske traditionelle dansemusik som en vigtig del af det samlede folkemusik ('folk')-miljø?

-det er en vigtig del på den måde at det ligger til grund for meget af det folkemusik vi har i danmark. ligeledes danner det bro i fællesskabet mellem dans og musik, hvilket giver den helt unikke stemning og oplevelse, der helt klart er værd at bevare.

-Oplever du en generel åbenhed overfor at videregive den traditionelle musik blandt udøvere og institutioner?

Langt det meste af tiden ja. Jeg er dog også stødt på, at den traditionelle musik SKAL lyde og spilles på en bestemt måde, ellers går det bare slet ikke og er helt forkert, og det fremmer i hvert fald ikke min interesse.

Jeg er omvendt også stødt på, at den traditionelle musik måske ikke helt er "fin nok", eller at "der er så meget andet spændende derude".

MEN. I det store hele: Ja, klart.

Den traditionelle dansemusiks rolle på folkemusiklinjen:

Opfatter du den som en integreret del af undervisningen på folkekons?

Vi er primært blevet eksponeret for emnet i dine timer (som ift. forberedelse også har fyldt sin del af den daglige/ugentlige øvelse), men bl.a. også i vores forløb med Harald Haugaard hvor vi har arbejdet med menuetter fra bl.a. Rasmus Storms nodebog. I hørelære bruger vi også en del af de traditionelle melodier som udgangspunkt for trinanalyse, men har mere kigget bredt nordisk på det. Jeg synes det fylder tilpas meget.

-Opfatter du den som en integreret del af undervisningen på folkekons?

50/50... i nogle fag (Bifagsklaver, sammenspil, spil til dans, storspil, til dels hovedfag) har det været meget dominerende end til videre, derudover har den sat et tydeligt præg på de resterende fag.

-Opfatter du den (traditionsmusikken, red.) som en integreret del af undervisningen på folkekons?

Ja, det gør jeg. Og det gør også noget godt og vigtigt at have om traditionsmusikken så meget på første år tror jeg:)

-Opfatter du den som en integreret del af undervisningen på folkekons?

I hvert fald i undervisningen med dig. Men det indgår også i hørelære, hovedfagsundervisning og danseundervisning (alle 3 dansefag). Så svaret må blive ja

Opfatter du den som en integreret del af undervisningen på folkekons?

Det har for mig altid været lidt splittet op i fagene:

Dans og spil til dans, hvor der er vægt på tradition.

Sammenspil, hvor der er vægt på komposition og arrangement.

Det har for mig været svært at forene fagene.

-Undervisningen har været gehørsbaseret. Hvad er din erfaring med at arbejde på den måde, og hvad er din opfattelse af arbejdsprocessen?

Jeg har arbejdet med gehørsspil på MGK samt ROD og FOD og div. folkemusikkurser.

Jeg er stadig ikke den stærkeste til det, men det bliver langsomt bedre. Jeg kan godt lide at arbejde på den måde – især når jeg kan se min egen udvikling i det.

-For dit eget vedkommende; synes du det er interessant at dyrke og udvikle den traditionelle dansemusik, er det relevant i en nutidig kontekst?

Ja, det er interessant. Der er et eller andet særligt ved denne traditionsmusik. Den går ind og rører på en helt anden måde – giver et smil på læben og en menneskelig indre ro. Nærmere kan jeg ikke beskrive det.

Jeg savner virkelig meget at danse, og jeg mener virkelig at det er vigtigt element i det at bringe mennesker sammen – både i de store fællesdanse og kædedanse, men også de mindre konstellationer, hvor man kommer hinanden ved.